

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2015/4.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **HET HEINRICH-MANOEUVRE.
“VEERTIG JAAR LIEFDE” VAN JAN VAN LOY**

Jan Van Loy is om meer dan één reden een outsider in het literaire circuit. Omdat hij veertig was toen hij debuteerde, vonden de hijgerige media met hun eeuwige fixatie op jeugdigheid hem bij voorbaat terminaal onsexy. De gevoelens bleken overigens wederzijds, want Van Loy is er de schrijver niet naar om met allerlei meningen de kranten te vullen. Een podiumbeest is hij trouwens evenmin.

Toch is de schrijver Jan van Loy *here to stay*. Na zijn vitalistische debuut *Bankvlees* (2004) volgden enkele werken die zowel vormelijk als thematisch sterk van elkaar verschilden. Van Loy ontpopte zich tot een verteller met een bijzondere verbeelding in *Alfa Amerika* (2005), een tintelende mozaïek van verhalen over trans-Atlantisch grote dromen. Met *De heining* (2008) bewees hij dat hij als auteur ook tot psychologische verdieping en verstillings in staat is. Nadat hij vervolgens al zijn demonen en duivels had ontketend in het monumentale *Ik, Hollywood* (2011) was het uitkijken naar wat Van Loy in zijn volgende roman zou presteren.

Zoals de nogal sentimentele titel van dat nieuwe boek doet vermoeden, worden de grote emoties in *Veertig jaar liefde* niet geschuwd. De liefde speelt inderdaad een dwingende rol, en allerlei melodramatische elementen stuwen de roman voort. De gruwel van de oorlog, een verscheurend vaderschap, een permanente vertwijfeling, vriendschap en verraad kleuren dit verhaal.

En toch heeft Van Loy opnieuw een hoofdpersoon

in het leven geroepen van wie je na bijna 300 bladzijden nog altijd niet weet wat je er nu van moet denken. Die vreemde combinatie van een appel op de emoties en een volgehouden afstandelijkheid kenmerkt Van Loys proza, maar nergens was ze zo opvallend als in *Veertig jaar liefde*. Die merkwaardige spanning wordt in dit boek zelfs nadrukkelijk gethematiseerd.

Want wie is die hoofdpersoon eigenlijk, die ons zijn verhaal zo gladjes verkoopt? Hij groeit op in een nadrukkelijk Vlaamsgezinde familie maar noemt zichzelf steevast “niet politiek, meneer”. Zonder één keer bewust of met voorbedachten rade partij te kiezen, belandt hij tijdens en na de Tweede Wereldoorlog aan allebei de kanten van “goed” en “fout”. Als de situatie erom vraagt, gooit hij zijn nationaliteit en zijn hele identiteit van zich af alsof het oude sokken zijn. En zelfs zijn naam blijft min of meer een raadsel. Van het *très* Gallische “Henri” tot het *sehr* Teutoonse “Heinrich” blijkt maar een kleine stap. En of men hem nu “Müller” noemt of *simply* “Mull”, het maakt hem niet uit. Wanneer zijn familienaam na de val van de Muur weer gewoon Willems blijkt, is deze man uit de Kempen wel weer thuis maar toch meer ontheemd dan ooit. Dit is ofwel een man zonder eigenschappen, ofwel een glibberige kameleon met wel tien identiteiten.

Het onwaarschijnlijke verhaal van deze Kempenzoon ontvouwt zich in de vele brieven die hij veertig jaar lang aan zijn dochter heeft geschreven. Die dochter is het resultaat van een curieuze romance met de Joodse Klara, die hij in oorlogstijd willens nillens van een schuilplaats voorziet. Wanneer Klara dramatisch om het leven komt, scheurt er een naad open die het leven en de hele persoonlijkheid van de verteller tot dan toe min of meer gesloten had gehouden. Hij weet zijn pasgeboren dochter wel te redden, maar moet haar meteen ook weer afstaan.

“Ik had niet in het verzet *gezeten*”, mijmert hij achteraf, “ik was erover gestruikeld.” Dat laatste geldt eigenlijk voor alles wat hem overkomt. Zonder plan of overleg belandt hij bij een bijzondere eenheid van de Amerikaanse bevrijders en nog later wordt hij een spion die zelf niet altijd weet wie of wat hij precies in de gaten houdt.

Wie goed oplet, ontwaart wel degelijk een patroon in de erg diverse zaken die de verteller onderneemt.

Telkens weer wordt hij ingeschakeld om de werkelijkheid door zijn eigen filter te laten passeren. Bij de Eenheid Bijzondere Berichtgeving van de Amerikanen moet hij verslag uitbrengen van wat ze op hun *Tour of Duty* door het vernietigde Duitsland aantreffen. De eenheid bestaat uit een chauffeur, twee cameramannen en iemand die de geluidloze beelden met woorden moet toelichten. Dat schrijven wordt zijn taak, en het gaat hem goed af, al blijken woorden zelfs voor de beste schrijver soms ontoereikend: “Over de bevrijding van Dachau schrijf ik niet meer. Ik heb er in mijn dagboek veel over geschreven, tot één woord genoeg was. Dachau.”

Ook als spion is zijn opdracht duidelijk: “Alles noteren wat ik zag en wat ik hoorde, even snel als het zich liet zien of horen en dat in vier talen plus enkele dialecten.” De roman zelf dient zich ten slotte aan als de verzameling van brieven die de vervreemde hoofdpersoon gedurende vele jaren heeft geschreven. Deze apologie voor zijn verscheurde leven is opnieuw een gekleurde filter over de chronologie van zijn bestaan. Maar kunnen een paar geschreven woorden gelden als verdediging voor veertig jaar vaderlijk verzuim? Of is de constructie van verbale fictie gewoon de enige manier om aan de terreur van de werkelijkheid te ontkomen? En is die werkelijkheid zelf iets méér dan alleen een bizar “museum van *random art*”?

Veertig jaar liefde gaat over de steile afgrond waarin Europa tijdens de Tweede Wereldoorlog werd geduwd, en over de bochtige achtbaan die op die blinde duik in de diepte is gevolgd. De roman demonstreert hoe heel gewone mensen uit de anders zo stille Kempen als weerloze knikkers in een richtingloze Goldbergmachine konden verzeilen. Met één vraag vat Jan Van Loy zijn eigen boek samen, en daarmee misschien wel zijn hele schrijverschap: “Moet men iets doen om te weten wie men is, of moet men weten wie men is alvorens iets te doen?”

Veertig jaar liefde is een merkwaardige puzzel die een erg bochtige figuur te voorschijn doet komen. Pas als je alle stukjes netjes in elkaar hebt gepast, zie je dat hij erg treiterend een groot vraagteken uitbeeldt.

JAN VAN LOY, *Veertig jaar liefde*, De Bezige Bij Antwerpen, 2014, 288 p.
